

Jaakob, pettäjä

”Esau sanoi: ‘Ei häntä suotta Jaakobiksi sanota. Hän on pettänyt minut kahteen kertaan: hän vei jo esikoisuuteni, ja nyt hän riisti minulta siunauksenkin!’ Esau kysyi vielä: ‘Eikö sinulle jäänyt mitään siunausta minua varten?’” (1. Moos. 27:36.)

Avaintekstit:

- 1. Moos. 25:21–34;
- 1. Moos. 28:10–22;
- 1. Moos. 11:1–9;
- 1. Moos. 29:1–30;
- 1. Moos. 30:25–32.

Jatkamme nyt lisäksi, tuon ihmelapsen ja luvattun siemenen varhaisen esi-isän, sukuhistoriaa. Kertomus ei kuitenkaan ala erityisen hyvin. Lisäksi pojan Jaakobin luonteen virheet ilmenevät kahden veljeksensä kilpailuna esikoisoikeudesta (1. Moos. 25:27–34) ja sen mukana tulevasta oikeudesta saada lisäksi siunaus (1. Moos. 27).

Koska Jaakob pettää isäänsä ja varastaa siunauksen vanhemmalta veljeltään, hänen pitää paeta henkensä edestä. Jaakobin ollessa maanpaossa Jumala lohduttaa tätä Betelissä (1. Moos. 28:10–22). Siitä eteenpäin Jaakob, pettäjä, saa itse kokea petetyksi tulemista. Raakelin sijaan, jota Jakob rakasti, (1. Moos. 29) hän saa vaimokseen vanhemman tyttären, Lean, ja joutuu työskentelemään 14 vuotta ansaitakseen vaimonsa.

Jaakob saa kuitenkin tuntea myös Jumalan siunauksen, sillä maanpaossa ollessaan hän saa yksitoista kahdestatoista pojastaan ja Jumala kasvattaa hänen omaisuuttaan.

Näimmepä siis kertomuksessa mitä tahansa muuta, näemme kuitenkin erityisesti sen, miten Jumala täyttää liittolupauksensa tavalla tai toisella riippumatta siitä, kuinka usein hänen kansansa epäonnistuu.

JAAKOB JA ESAU

Lue 1. Moos. 25:21-34. Vertaa Jaakobin ja Esaun erilaisia persoonallisuuksia. Mitkä Jaakobin ominaisuudet tekivät hänestä lisäkin siunauksen arvoisen?

Jo äitinsä kohdusta asti Jaakob ja Esau olivat erilaisia ja taistelivat toisiaan vastaan. Esauta kuvaillaan vahvaksi metsästäjäksi, joka piti vainioilla juoksentelemisesta, Jaakob nähdään pehmeänä persoonana, joka viihtyi teltassa mietiskellen. Heprean sana tämä, 'rauhallinen', 'hiljainen', 'lempeä', on sama sana, jota käytetään Jobista ja Nooasta, mutta joka heidän kohdallaan on käännetty nuhteettomaksi (Job 1:8; 1. Moos. 6:9).

Ero poikien luonteessa tulee entistä ilmeisemmäksi heidän vartuttuaan (1. Moos. 27:1-28:5). Kun Esau saapuu kotiin väsyneenä ja nälkäisenä, Jaakob keittää hänelle linssejä. Esaulle välitön, näkyvä ja tuntuva ruoasta saatu tyydytys juuri sillä hetkellä on tärkeämpää kuin tulevaisuudessa saatava siunaus, joka liittyi esikoisoikeuteen (vrt. Hepr. 12:16, 17).

"Aabrahamille annetut ja hänen pojalleen vahvistetut lupaukset olivat lisäkin ja Rebekan toiveiden suurena kohteena. Myös Eesau ja Jaakob tunsivat nämä lupaukset. Heitä opetettiin pitämään esikoisoikeutta hyvin tärkeänä, koska siihen sisältyi aineellisen varakkuuden perimisen lisäksi myös hengellinen etuisuus. Sen saanut toimi perheensä pappina, ja hänen sukuhaarastaan tulisi maailman Vapahtaja." (1AO 161.)

Jaakobille, toisin kuin veljelleen, tuleva siunauksen hengellinen merkitys on hyvin tärkeä. Kuitenkin myöhemmin äitinsä yllytyksestä (ks. 1. Moos. 27) Jaakob avoimesti ja tarkoituksella pettää isäänsä käyttäen petoksen yhteydessä jopa nimeä "Herra, sinun Jumalasi" (1. Moos. 27:20). Hän turvautui tällaiseen kauheaan petokseen hyvän asian saamiseksi.

Seuraukset olivat traagiset. Ne lisäsivät monia uusia ongelmakerroksia tähän jo valmiiksi ongelmista kärsivään perheeseen.

Jaakob halusi jotakin hyvää ja arvokasta ja se oli ihailtavaa (varsinkin hänen veljensä asenteeseen verrattaessa). Hän käytti kuitenkin petosta ja valheita haluamansa saamiseksi. Miten voimme välttää samanlaisen ansan, jossa päädymme tekemään paha jonkin hyvän päämäärän saavuttamiseksi?

JAAKOBIN TIKAPUUT

Heti kun Esau saa tietää, että Jaakob on saanut heidän isänsä siunauksen, hän ymmärtää, että hänen veljensä on pettänyt ja syrjäyttänyt hänet (1. Moos. 27:36), ja hän haluaa tappaa tämän (1. Moos. 27:42). Rebekka on huolissaan ja haluaa estää rikoksen, joka olisi kohtalokas molemmille pojille (1. Moos. 27:45). Lisäkin tukemana (1. Moos. 28:5) Rebekka kehottaa Jaakobia pakenemaan hänen sukunsa luo (1. Moos. 27:43). Pakomatallaan Jaakob kohtaa Jumalan unessa paikassa, jolle hän antaa nimen Betel, 'Jumalan asuinsija'. Siellä hän vannoo valan.

Lue 1. Moos. 28:10-22 ja vertaa kohtaan 1. Moos. 11:1-9. Mitä Jaakobin kokemus Betelissä verrattuna Babylonin tapahtumiin opettaa meille jumalasuhteestamme?

Unessa Jaakob näkee erikoiset tikapuut, jotka johtavat Jumalan luo. Samaa heprean verbiä *nātsav* käytetään viittaamaan tikapuihin, jotka "oli asetettu" (1. Moos. 28:12, VKR) ja myös Herraan, joka "seisoi" (1. Moos. 28:13), ikään kuin tikapuut ja Herra olisivat sama asia.

Tikapuilla on yhteys ihmisten yritykseen Babylonissa yltää taivaaseen asti. Babylonin tornin tavoin nämä tikkaat ulottuvat "taivaan portille" saakka. Siinä, missä Babylonin torni edustaa ihmisten yritystä nousta ylös ja tavoittaa Jumala, Betelin tikapuut kuitenkin korostavat, että Jumalan luo päästään vain siten, että Jumala laskeutuu alas meidän luoksemme.

Kivestä, jolle Jaakob painaa päänsä ja jolla hän näkee unensa, tulee beth-Elin, 'Jumalan asuinsijan', symboli (1. Moos. 28:17; vrt. 1. Moos. 28:22), joka viittaa pyhäkköön, joka on Jumalan ihmiskunnan hyväksi tekemän pelastustoiminnan keskus.

Jaakob ei rajoita palvontaansa ja kunnioitustaan siitä, mitä hänelle oli tapahtunut, vain hengelliseen ja mystiseen ilmaisuun. Hän halusi vastata konkreettisesti jonkinlaista ulkoista merkkiä käyttäen. Niinpä hän päättää tuoda Jumalalle kymmenykset, ei siksi, että saisi Jumalan siunauksen, vaan kiittolisuuden osoituksena Jumalalta jo saamaansa lahjaan. Tässä näemme taas ajatuksen kymmenyksistä jo kauan ennen kuin Israelin kansaa oli edes olemassa.

Lue uudestaan 1. Moos. 28:22. Mikä tärkeä seikka meidän tulisi oppia kymmenyksistä ja siitä, mitä ne ovat?

PETTÄJÄÄ PETETÄÄN

Lue 1. Moos. 29:1-30. Miten ja miksi Jumala sallii Labanin petoksen? Mitä läksyjä Jaakob siitä oppii?

Ensimmäinen asia, jonka Jaakob näkee saapuessaan määränpäähänsä, on kivi. Ehkä kivi viittasi takaisin Betelin kiveen, joka merkitsi Jumalan läsnäoloa (1. Moos. 28:18, 19). Nyt on kyseessä kaivonkivi, joka tarjoaa Jaakobille mahdollisuuden keskustella Raakelin kanssa. Kun Jaakob kuulee paimenilta, että Raakel on tulossa juottamaan lampaitaan, hän pyytää heitä vierittämään kiven pois kaivolta. Nämä kieltäytyvät, mikä antaa Jaakobille tilaisuuden tehdä se yksin ja esitellä itsensä Raakelille (1. Moos. 29:11).

Raakel juoksi heti kertomaan perheelleen. Tämä Jaakobin ja Raakelin ensimmäinen kohtaaminen oli tuloksekas, sillä Jaakob rakastui Raakeliin (1. Moos. 29:18), jopa niin paljon, että ne seitsemän vuotta, jotka hän työskenteli Labanille saadaakseen Raakelin ”tuntuivat hänestä vain muutamalta päivältä” (1. Moos. 29:20).

Seitsemän vuoden jälkeen Jaakobia kuitenkin petetään. Hääyönä hän löytää sängystään Lean, vanhemman sisaren, ei Raakelia. Hyödyntäen juhlien hämmennystä sekä Jaakobin vahvoja tunteita ja haavoittuvuutta Laban onnistui tekemään tällaisen tempun. On kiinnostavaa, että Jaakob käyttää saman ”pettää”-sananjuurta (1. Moos. 29:25), jota lisä oli käyttänyt kuvaillessaan Jaakobin käytöstä isäänsä ja veljeään kohtaan (1. Moos. 27:35).

Sama periaate löytyy ”koston laista” (*lex talionis*) – ”silmä silmästä, hammas hampaasta” (2. Moos. 21:24; vrt. 1. Moos. 9:6) – joka pakottaa syyllisen samastumaan uhriinsa, kun hän joutuu kokemaan saman, minkä uhri on kokenut. Se, minkä Jaakob oli tehnyt toiselle, tehtiin nyt hänelle.

Nyt Jaakob ymmärtää, mitä tarkoittaa joutua petoksen uhriksi. On ironista, että Jumala opettaa Jaakobille tämän omasta petoksesta Labanin petoksen kautta. Vaikka Jaakob pettjänä (1. Moos. 27:12) tietää hyvin, mitä petos tarkoittaa, hän on yllättynyt, kun joutuu itse petoksen uhriksi. Hän kysyy: ”Miksi sinä petit minua?” (1. Moos. 29:25). Kysymys osoittaa, että hän tietää pettämisen olevan väärin.

Vaikka Jaakob oli pettjä, häntä itseään petettiin. Miten opimme luottamaan Jumalaan silloinkin, kun emme näe oikeuden toteutuvan?

PERHEEN SIUNAUS

Jaakobille hänen maanpakolaisuutensa viimeiset seitsemän vuotta olivat taakka, ja kuitenkin samaan aikaan, ne olivat kaikkein hedelmällisimmät vuodet. Niiden aikana Jaakob sai 11 niistä 12 pojasta, joista tulisi Jumalan kansan esi-isiä.

Tämä jakso on Jaakobin kertomuksen ydin (1. Moos. 25:19-35:26), ja se alkaa ja loppuu avainilmauksella Jumala ”avasi hänen kohtunsa” (1. Moos. 29:31, VKR, koskien Leaa; 1. Moos. 30:22, VKR, koskien Raakelia). Kummallakin kerralla sanoja seuraa syntymiä, mikä todistaa, että syntymät olivat Jumalan ihmeitä.

Lue 1. Moos. 29:31-30:22. Miten meidän tulisi tänä päivänä ymmärtää näiden tapahtumien tarkoitus?

Jumala avasi Lean kohdun ja tämä synnytti Rubenin, jonka nimessä on verbi *rāʾa*, joka tarkoittaa ’nähdä’. Jumala näki, että Jaakob ei rakastanut Leaa (1. Moos. 29:31), ja tämä lapsi oli Lealle korvausta hänen kipuunsa ja kärsimyksensä.

Toiselle pojalleen Lea antaa nimen Simeon, joka sisältää verbin *šama*, ’kuulla’, sillä Jumala kuuli (*šama*) hänen kipeän nöyryytöksensä syvyyden ja sääli häntä, kuten oli kuullut Hagarin tämän koetuksissa (1. Moos. 29:33).

Lean pojan Simeonin nimessä on yhtäläisyyttä Hagarin pojan Ismaelin nimen kanssa. Nimi Ismael tarkoittaa ’Jumala kuulee’ (ks. 1. Moos. 16:11). Kun Lea synnyttää viimeisen poikansa, hän antaa tälle nimen Juuda, joka tarkoittaa ylistystä. Lea ei enää viittaa kipuunsa eikä edes siunaukseensa. Hän keskittyy yksin Jumalaan ja ylistää häntä hänen armostaan.

Vasta sitten, kun Lea ei voi enää synnyttää, Jumala muistaa Raakelia ja avaa tämän kohdun (1. Moos. 30:22, VKR). Raakel, rakastettu vaimo, joutui odottamaan seitsemän vuotta avioliittonsa ja 14 vuotta kihlauksensa jälkeen ennen kuin sai ensimmäisen poikansa (1. Moos. 29:18, 27; vrt. 1. Moos. 30:25). Raakel antoi pojalleen nimeksi Joosef merkiksi siitä, että Jumala oli ”ottanut pois [*ʾasaf*] minun häpeäni” (1. Moos. 30:23, 24). Olivatpa jotkut Jaakobin ja hänen läheistensä teot kuinka väärin tahansa, ja vaikka Jumala ei niitä hyväksynyt-kään, hän pystyi edelleen käyttämään niitä luodakseen kansan Abrahamin siemenestä.

Millä tavoin kertomus paljastaa, että Jumalan tarkoitukset toteutuvat taivaassa ja maan päällä ihmisten heikkouksista ja virheistä huolimatta?

JAAKOB LÄHTEE

Tässä kertomuksessa Jaakob – joka oli pettänyt isäänsä ja veljeään saadakseen esikoisoikeuden ja varastanut lisakilta siunauksen, joka oli tarkoitettu tämän vanhimmalle pojalle – pysyy kuitenkin passiivisena Labania kohtaan ja palvelee tätä uskollisesti. Jaakob tietää varsin hyvin, että hänen appensa on pettänyt häntä, ja silti hän antaa asian olla. Jaakob olisi voinut kapinoida tai ainakin vastustaa Labania tai neuvotella hänen kanssaan. Hän ei kuitenkaan tehnyt näin.

Kun Raakel saa ensimmäisen pojan, Joosefin, Jaakob on lopultakin palvellut Labania 14 vuotta (1. Moos. 30:26) ja mietti nyt Labanin luota lähtöä palatakseen luvattuun maahan. Jaakob haluaisi tehdä työtä oman perheensä hyväksi (1. Moos. 30:30).

Lue 1. Moos. 30:25-32. Mitä tässä tapahtuu ja millaista järkeilyä Jaakob käyttää? Mikä on Labanin vastaus?

Jaakobin kiertotie ja poissa kotoa vietetty aika oli ollut hyvin pitkä. Tuskin hänen alkuperäiseen suunnitelmaansa oli kuulunut viettää niin pitkää aikaa poissa omasta maastaan, mutta elämäntapahtumat pitivät hänet poissa sieltä vuosien ajan. Nyt on aika palata kotiin, ja millaisen perheen kanssa hän pääseekään palaamaan.

Samaan aikaan Jaakobin luonnon alistuminen viittaa siihen, että hän on kenties muuttunut – ymmärtänyt uskon läksyn. Jaakob odottaa Jumalan merkkiä. Vasta kun Jumala puhuu Jaakobille, tämä päättää lähteä.

Jumala paljastaa itsensä Jaakobille Betelin Jumalana ja hän käskee tätä jättämään Labanin talon ja palaamaan perheensä luo (1. Moos. 31:13). Jumala käyttää samoja sanoja, joita hän käytti kutsuessaan Abramia jättämään asuinsijansa ja isänsä kodin (1. Moos. 12:1).

Myös Labanin ja tämän poikien asenne auttoi Jaakobia näkemään, että nyt oli aika lähteä (1. Moos. 31:1, 2). ”Jaakob olisi lähtenyt viekkaan sukulaisensa luota jo ajat sitten, ellei olisi pelännyt Eesaun kohtaamista. Nyt hänestä tuntui, että vaara uhkasi häntä Laabanin poikien taholta, jotka pitivät hänen rikkauttaan omanaan ja kukaties yrittäisivät väkivalloin päästä siihen käsiksi.” (1AO 175.)

Niinpä Jaakob otti perheensä ja omaisuutensa ja lähti. Näin alkoi uusi vaihe Jumalan liittokansan suuressa kertomuksessa.

KERTAUS

Lisäaineistoa: Jumala valitsi Jaakobin, ei siksi, että tämä ansaitsi sitä, vaan Jumalan armon tähden. Silti Jaakob työskenteli kovasti yrittäen ansaita armoa, mikä on itsessään risti-riitaista. Jos se ansaittaisiin, se ei olisi armoa, vaan kyse olisi teoista (ks. Room. 4:1–5), mikä olisi evankeliumin vastaista. Vasta myöhemmin Jaakob alkoi ymmärtää Jumalan armon merkitystä ja mitä tarkoitti luottaa Jumalaan, elää uskosta ja olla täysin riippuvainen Herrasta. Jaakobin kokemus antaa tärkeän opetuksen kunnianhimoiselle ihmiselle: älä pyri korottamaan itseäsi toisten kustannuksella.

”Jaakob ajatteli ansaita oikeuden esikoisoikeuteen petoksen avulla, mutta joutui pettymään. Hän luuli menettäneensä kaiken: yhteytensä Jumalaan, kotiin, kaikkeen. Siinä tuo pettynyt pakolainen oli. Mutta mitä teki Jumala? Hän katsoi Jaakobin puoleen tämän toivottomassa tilassa. Hän näki tämän pettymyksen ja sen, että siinä oli ainesta, joka voisi tuoda kunniaa Jumalalle. Heti nähtyään Jaakobin tilan Jumala näyttää tälle mystiset tikapuut, jotka edustavat Jeesusta Kristusta. Tässä on mies, joka oli menettänyt yhteytensä Jumalaan. Taivaan Jumala katsoo hänen puoleensa ja hyväksyy sen, että Kristus toimii siltana sen kuilun yli, jonka synty on aiheuttanut. Olemme kenties joskus miettineet: ’Kaipaan taivasta, mutta kuinka voin päästä sinne? En näe mitään mahdollisuutta.’ Näin Jaakobkin ajatteli, ja niin Jumala antoi hänelle näyn tikapuista, jotka yhdistävät maan ja taivaan Jeesuksessa Kristuksessa. Ihminen voi kiivetä noita tikapuita, sillä ne on laskettu maahan asti ja niiden ylimmät astimet ulottuvat taivaaseen saakka.” (1BC 1095).

Keskustelunaiheita:

1. Tarkastelkaa näiden raamatunhistorian henkilöiden luonnetta (lisak, Rebekka, Jaakob, Esau, Laban, Raakel, Lea). Katsokaa kaikkea sitä valhetta ja petosta, mitä heidän elämäänsä on kuulunut. Mitä tämä opettaa ihmisluonnosta yleensä ja Jumalan armosta?

2. Kun luet kertomusta Jaakobista, mitä todisteita näet siitä, että ajan myötä hänen luonteensa kypsyi ja kasvoi?

3. Millä tavoin itse olemme vaarassa suhtautua uskoomme samanlaisella asenteella kuin Esau esikoisoikeuttaan kohtaan? Miten voimme varmistaa, ettemme koskaan lakkaa rakastamasta ja arvostamasta sitä valoa, jonka Jumala on meillemme antanut?